

Postanowienie z dnia 20 sierpnia 2008 r.

I UZ 11/08

Przyczyną przywrócenia terminu do dokonania czynności procesowej (art. 168 § 1 k.p.c.) może być usprawiedliwiony błąd profesjonalnego pełnomocnika co do sposobu interpretacji nowego, niejasnego w swojej treści przepisu.

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Beata Gudowska, Józef Iwulski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 20 sierpnia 2008 r. sprawy z odwołania Stanisława N. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. o umorzenie należności, na skutek zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 13 marca 2008 r. [...]

o d d a l i ł zażalenie.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z 24 maja 2006 r. [...] oddalił apelację wnioskodawcy Stanisława N. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z 14 grudnia 2004 r. [...], oddalającego odwołanie ubezpieczonego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K. z 15 grudnia 2003 r., którą odmówiono wnioskodawcy umorzenia należności z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł 21 sierpnia 2006 r. pełnomocnik wnioskodawcy, będący adwokatem. Skarga nie została opłacona. Na pierwszej stronie pisma procesowego obejmującego skargę kasacyjną znalazła się adnotacja pełnomocnika: „Brak obowiązku uiszczania kosztów sądowych (art. 463 § 1 k.p.c.)”.

Postanowieniem z 9 października 2006 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną, na podstawie art. 130² § 3 k.p.c., z powodu nieuiszczenia przez pełnomocnika skarżącego odpowiedniej opłaty (opłaty podstawowej w kwocie 30 zł). Sąd Apelacyjny stwierdził, że obowiązek uiszczenia opłaty podstawowej od skargi kasacyjnej wynika z art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), mającej zastosowanie do przedmiotowej skargi.

Na powyższe postanowienie - o odrzuceniu skargi kasacyjnej - pełnomocnik wnioskodawcy wniósł zażalenie do Sądu Najwyższego wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Do wniosku dołączył skargę kasacyjną, która tym razem została opłacona opłatą podstawową.

Sąd Najwyższy postanowieniem z 17 kwietnia 2007 r., w sprawie I UZ 1/07, oddalił zażalenie na postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej, a wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w Krakowie postanowieniem z 24 stycznia 2008 r., wydanym po przeprowadzeniu rozprawy, oddalił wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, uznając brak uiszczenia opłaty podstawowej od skargi za błąd profesjonalnego pełnomocnika w zakresie stosowania prawa, który nie może stanowić podstawy do żądania przywrócenia terminu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, profesjonalny pełnomocnik nie może zasłaniać się nieznanomością przepisów albo zasad ich interpretowania, skoro działa jako podmiot kwalifikowany, dysponujący wymaganą od niego wiedzą prawniczą. Nieznanomość przepisów postępowania nie może być uznana za niezawinioną przyczynę uchybienia dokonania czynności procesowej zgodnie z obowiązującymi przepisami. W ocenie Sądu Apelacyjnego, powstałe w przedmiotowej sprawie zagadnienie prawne - dotyczące interpretacji art. 130² § 3 k.p.c. - nie miało charakteru tak skomplikowanego, aby uzasadniało powoływanie się profesjonalnego pełnomocnika na niejasność przepisów i działanie w uzasadnionym okolicznościami przekonaniu co do prawidłowości wniesienia skargi kasacyjnej bez uiszczenia należnej opłaty.

Następnie Sąd Apelacyjny w Krakowie postanowieniem z 13 marca 2008 r. odrzucił skargę kasacyjną wnioskodawcy jako spóźnioną. Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c., sąd drugiej instancji odrzuca skargę kasacyjną, jeżeli została wniesiona po upływie terminu. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej

został określony w art. 398⁵ § 1 k.p.c. - skargę wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej. W rozpoznawanej sprawie wyrok Sądu Apelacyjnego został ogłoszony 24 maja 2006 r., odpis tego orzeczenia wraz uzasadnieniem został doręczony wnioskodawcy 20 czerwca 2006 r. Ostatnim dniem terminu przewidzianego dla wniesienia skargi kasacyjnej był 21 sierpnia 2006 r. (w związku z art. 115 k.c.). Wniesienie skargi kasacyjnej 16 listopada 2006 r. (razem z wnioskiem o przywrócenie terminu do jej wniesienia) nastąpiło z oczywistym przekroczeniem terminu przewidzianego w art. 398⁵ § 1 k.p.c. Skarga kasacyjna wniesiona 16 listopada 2006 r. została połączona z zażaleniem pełnomocnika wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego z 9 października 2006 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej z 21 sierpnia 2006 r. z powodu nieuiszczenia opłaty podstawowej, jak również z wnioskiem o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Wniosek o przywrócenie terminu został oddalony przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z 24 stycznia 2008 r., ze względu na brak podstaw do jego uwzględnienia wynikających z art. 168 § 1 k.p.c. Ponieważ skarga kasacyjna wniesiona 16 listopada 2006 r. została złożona z przekroczeniem terminu dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem, a jednocześnie nie zaistniały okoliczności uzasadniające przywrócenie terminu do jej wniesienia, skargę tę należało odrzucić zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Powyższe postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej zaskarżył w całości zażaleniem pełnomocnik wnioskodawcy, podnosząc, że zaskarżone orzeczenie było konsekwencją wydania przez Sąd Apelacyjny postanowienia z 24 stycznia 2008 r. oddalającego wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Pełnomocnik skarżącego wniósł o rozpoznanie przez Sąd Najwyższy także tego postanowienia, na podstawie art. 380 k.p.c. Skarżący stwierdził, że postanowienie o odmowie przywrócenia terminu zostało wydane z naruszeniem art. 168 § 1 k.p.c., w wyniku przyjęcia, że wnioskodawca ponosi winę w niedokonaniu czynności procesowej w terminie, a zatem brak jest przesłanki jego przywrócenia. Pełnomocnik zwrócił uwagę, że Sąd Apelacyjny utożsamiał błąd pełnomocnika w zakresie stosowania prawa z istnieniem po jego stronie winy. Stwierdzenie, że pozostawanie pełnomocnika w błędzie mogło mieć racjonalne oparcie i uzasadnienie, eliminuje możliwość przypisania stronie (bądź jej pełnomocnikowi) winy. W przedmiotowej sprawie nie chodzi o niezajomość przepisów, a nawet o stosowanie konkretnego z nich, ale o

sposób ich interpretacji i zakres wzajemnego odniesienia. Domaganie się od strony, aby nawet przy udziale profesjonalnego pełnomocnika dokonywała właściwej interpretacji niespójnego i niekonsekwentnego prawa jest przerzucaniem na stronę skutków niejasnego sposobu stanowienia prawa. Uchwała Sądu Najwyższego z 26 września 2006 r., II UZP 11/06 (OSNP 2007 nr 11-12, poz. 163), dotycząca opłat podstawowych, nie istniała w chwili wnoszenia przez stronę skargi kasacyjnej. Nie był zatem wówczas znany pogląd prawny Sądu Najwyższego i przyjęty przez ten Sąd sposób interpretacji art. 130² § 3 k.p.c. Przepis ten ma charakter restrykcyjny, dlatego uzasadnione wątpliwości może budzić przyjęcie jego rozszerzającej interpretacji, według której obejmuje on również opłatę podstawową.

Z kolei postanowieniu Sądu Apelacyjnego z 13 marca 2008 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej pełnomocnik skarżącego zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że zachodziły przesłanki przewidziane w tym przepisie.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej oraz o zmianę postanowienia z 24 marca 2008 r. oddalającego wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej poprzez uwzględnienie tego wniosku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie. Pełnomocnik wnioskodawcy wniósł zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego z 13 marca 2008 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej, które jest zaskarżalnym do Sądu Najwyższego postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie (art. 394¹ § 1 k.p.c.). Jednocześnie, powołując się na treść art. 380 k.p.c., skarżący wniósł o rozpoznanie postanowienia Sądu Apelacyjnego z 24 stycznia 2008 r. o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, które - jego zdaniem - zostało wydane z naruszeniem art. 168 § 1 k.p.c. Postanowienie o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej nie należy do kategorii postanowień kończących postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 394¹ § 2 k.p.c. i jest niezaskarżalne. Z uwagi jednak na złożony przez pełnomocnika skarżącego w trybie art. 380 k.p.c. wniosek umożliwiający rozpoznanie postanowienia niepodlegającego zaskarżeniu, Sąd Najwyższy mógł również rozpoznać powołane postanowienie w przedmiocie przywrócenia terminu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 380

k.p.c., przewidujący możliwość rozpoznania przez sąd drugiej instancji postanowień, które nie podlegały osobnemu zaskarżeniu, ma zastosowanie do rozpoznawania przez Sąd Najwyższy zażalenia na postanowienie sądu drugiej instancji (por. między innymi. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 stycznia 2007 r., III UZ 12/06, OSNP 2008 nr 3-4, poz. 50).

W ocenie Sądu Najwyższego, oddalenie przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z 24 stycznia 2008 r. wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o przywrócenie terminu do dokonania czynności procesowej, w postaci wniesienia prawidłowo opłaconej opłatą podstawową skargi kasacyjnej, było uzasadnione i znajdowało oparcie w prawidłowo zinterpretowanym i zastosowanym art. 168 § 1 k.p.c.

W okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy nie można przyjąć przedstawionego przez pełnomocnika wnioskodawcy usprawiedliwienia nieuiszczenia od skargi kasacyjnej przy jej wniesieniu należnej opłaty, w szczególności nie można przyjąć, że brak uiszczenia opłaty podstawowej od skargi kasacyjnej wniesionej 21 sierpnia 2006 r. był wynikiem dokonania przez pełnomocnika określonej interpretacji art. 130² § 3 k.p.c., odmiennej od przyjętej w późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego i zakładającej, że przepis ten nie dotyczy opłat podstawowych.

W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik skarżącego powołał się na brak winy w uchybieniu terminu do wniesienia prawidłowo opłaconej skargi kasacyjnej, co miało być konsekwencją niejasności przepisu, na podstawie którego zostało wydane postanowienie o odrzuceniu tej skargi, a mianowicie art. 130² § 3 k.p.c. Przepis ten, stanowiący podstawę prawną wydania przez Sąd Apelacyjny postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej, został wprowadzony do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, która weszła w życie 2 marca 2006 r. W chwili wnoszenia skargi kasacyjnej (co nastąpiło 21 sierpnia 2006 r.) nowa ustawa o kosztach sądowych była uchwalona od ponad roku i od prawie sześciu miesięcy obowiązywała. Od prawie sześciu miesięcy obowiązywał również art. 130² § 3 k.p.c.

Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wprowadza nowy rodzaj opłaty - opłatę podstawową (art. 11, art. 14, art. 35, art. 36). Ponadto ustawa ta przewiduje opłaty stałe (art. 12) i stosunkowe (art. 13). Dodany do Kodeksu postępowania cywilnego art. 130² § 3 k.p.c. odnosi się jedynie do opłaty „w wysokości stałej” lub stosunkowej, nie wymienia wprost opłaty podstawowej. Słusznie podkreśla w związku z tym pełnomocnik skarżącego, że bezpośrednio po

uchwaleniu i wejściu w życie ustawy o kosztach sądowych istniały pewne wątpliwości interpretacyjne co do wykładni sformułowania „opłata w wysokości stałej” użytego w art. 130² § 3 k.p.c. Z powodu tych wątpliwości Sąd Najwyższy podjął przytoczoną wyżej uchwałę z 26 września 2006 r., II UZP 11/06, rozstrzygając ewentualne rozbieżności interpretacyjne w tym zakresie. Słusznie podnosi zatem pełnomocnik skarżącego, że w dniu wniesienia przez niego skargi kasacyjnej, czyli 21 sierpnia 2006 r., nie było jeszcze powszechnie znanego (opublikowanego) orzeczenia Sądu Najwyższego, które jednoznacznie rozstrzygałoby kwestię wykładni art. 130² § 3 k.p.c. w odniesieniu do opłaty podstawowej.

W tych okolicznościach można byłoby usprawiedliwić niezawiniony błąd pełnomocnika wnioskodawcy co do sposobu interpretacji powyższego przepisu, gdyby rzeczywiście istniały podstawy do przyjęcia, że nieuiszczenie przez niego opłaty podstawowej od skargi kasacyjnej było wyłącznie wynikiem przyjęcia błędnej (jak się okazało *ex post*) wykładni art. 130² § 3 k.p.c. Nieuiszczenie opłaty podstawowej przy wniesieniu skargi kasacyjnej mogłoby zostać poczytane jako błąd niezawiniony, gdyby faktycznie pełnomocnik wnioskodawcy pozostawał w usprawiedliwionym przekonaniu o braku konieczności uiszczenia tej opłaty bez wzywania do jej uiszczenia.

Nie można jednak przyjąć za usprawiedliwiony i niezawiniony błąd powołanie się przez pełnomocnika skarżącego na nieobowiązujący w chwili wnoszenia skargi kasacyjnej przepis. W skardze kasacyjnej wniesionej 21 sierpnia 2006 r. pełnomocnik skarżącego, uzasadniając brak obowiązku uiszczenia kosztów sądowych, powołał się bowiem na art. 463 § 1 k.p.c., który został uchylony przez art. 126 pkt 24 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dniem 2 marca 2006 r. W chwili wnoszenia skargi kasacyjnej przepis ten od prawie pół roku już nie obowiązywał. Zgodnie z treścią tego przepisu, uchylonego z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r., pracownik dochodzący roszczeń z zakresu prawa pracy oraz ubezpieczony nie mieli obowiązku uiszczania opłat sądowych. W chwili wnoszenia skargi kasacyjnej obowiązywał natomiast art. 96 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Art. 36 tej ustawy stanowi, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych i w sprawach odwołań rozpoznawanych przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 złotych od wymienionych w tym przepisie środków odwoławczych i środków zaskarżenia, w tym od skargi kasacyjnej. W tej sytuacji za błędne należało uznać powołanie się przez pełnomocnika

skarżącego na treść art. 463 § 1 k.p.c. jako podstawę nieuiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej. Tego błędu nie można jednak uznać za błąd niezawiniony, wynikający z niejasnej treści przepisu i nieukształtowanej jeszcze jego sądowej wykładni. Trudno bowiem poczytywać za usprawiedliwiony i niezawiniony błąd profesjonalnego pełnomocnika (adwokata) powołanie się na nieobowiązujący (uchylony) przepis prawny. Należy przy tym podkreślić, że nowa ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, która uchyliła art. 463 § 1 k.p.c., została uchwalona 28 lipca 2005 r. i ogłoszona (opublikowana w Dzienniku Ustaw) 1 września 2005 r., zatem prawie rok przed wniesieniem przez pełnomocnika skarżącego skargi kasacyjnej z 21 sierpnia 2006 r. Nie można było w tych okolicznościach uznać za skuteczne usprawiedliwienie nieuiszczenia opłaty podstawowej od skargi kasacyjnej powołania się na wątpliwości interpretacyjne dotyczące art. 130² § 3 k.p.c.

Przedstawione powyżej okoliczności towarzyszące wniesieniu skargi kasacyjnej z 21 sierpnia 2006 r. wymagały oceny z punktu widzenia przesłanek przywrócenia terminu wskazanych w art. 168 § 1 k.p.c. Warunkiem przywrócenia terminu do dokonania czynności procesowej jest brak winy podmiotu składającego wniosek o jego przywrócenie. Brak winy powinien być oceniany w sposób uwzględniający obiektywny miernik staranności, jakiej można wymagać od strony należycie dbającej o swoje interesy. Okolicznością wykluczającą możliwość uznania, że uchybienie nastąpiło bez winy, jest nawet lekkie niedbalstwo. Wyższej miary staranności należy oczekiwać od profesjonalnego pełnomocnika - adwokata lub radcy prawnego.

W uzasadnieniu uchwały z 22 lutego 2006 r., III CZP 6/06 (OSNC 2007 nr 1, poz. 5), Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że prawodawca, nakładając na profesjonalnych pełnomocników zastrzone wymagania w zakresie spełniania stawianych przez ustawę rygorów formalnych oraz oczekując od nich spełnienia wysokich standardów zawodowych, za elementarne zadanie warsztatowe uznaje prawidłowe od strony formalnej sporządzanie pism procesowych, w tym środków odwoławczych i środków zaskarżenia, oraz uiszczanie należnych, określonych przez ustawę opłat. Pogląd ten Sąd Najwyższy podtrzymał także w uzasadnieniu uchwały z 26 września 2006 r., II UZP 11/06.

Problem prawny występujący w rozpoznawanej sprawie sprowadzał, się między innymi, do odpowiedzi na pytanie, czy opłata w wysokości stałej, o której mowa w art. 130² § 3 k.p.c., to również opłata podstawowa określona w art. 14 oraz art. 36 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Kwestia ta była już wielokrotnie

przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego. Orzecznictwo sądowe można zatem uznać za ukształtowane. Sądowa wykładnia określenia „opłata w wysokości stałej” nie może być przy tym uznana za rozszerzającą w stosunku do treści nadmiernie restrykcyjnego przepisu, jak to ujął pełnomocnik wnioskodawcy.

W uchwale z 26 września 2006 r., II UZP 11/06, Sąd Najwyższy przyjął, że art. 130² § 3 k.p.c. stosuje się do środków odwoławczych i środków zaskarżenia podlegających opłacie podstawowej, o której mowa w art. 35 i 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, że określenie „opłata w wysokości stałej” ma szerszy zakres znaczeniowy niż określenie „opłata stała” i obejmuje także opłaty, które nie są opłatami stałymi w rozumieniu ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 12), ale ich wysokość jest stała dlatego, że została jednoznacznie określona kwotowo, jak to ma miejsce w przypadku opłaty podstawowej. W odniesieniu do zagadnienia opłaty podstawowej Sąd Najwyższy wypowiadał się również wcześniej, przed uchwałą z 26 września 2006 r., II UZP 11/06, między innymi w postanowieniu z 2 czerwca 2006 r., II UZ 14/06 (OSNP 2007 nr 11-12, poz. 175), stwierdzając, że art. 130² § 3 k.p.c. dotyczy także skargi kasacyjnej podlegającej opłacie podstawowej, o której mowa w art. 36 ustawy o kosztach sądowych. Podobne stanowisko co do wykładni art. art. 130² § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy zajął w uchwale z 10 stycznia 2007 r., III CZP 134/06 (OSNC 2007 nr 11, poz. 160) oraz w uchwale z 21 listopada 2006 r., III CZP 109/06 (OSNC 2007 nr 7-8, poz. 105).

Z powyższych względów, na podstawie art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

=====